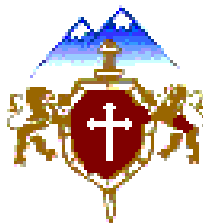

КИЇВСЬКИЙ МІЖНАРОДНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Навчально-науковий інститут міжнародних відносин та права

Кафедра публічного та європейського права

***МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ
ЩОДО ВИКОНАННЯ І ЗАХИСТУ
ВИПУСКНИХ КВАЛІФІКАЦІЙНИХ РОБІТ
здобувачами вищої освіти
спеціальності «Право»***

Київ – 2023

Методичні рекомендації щодо виконання і захисту випускних кваліфікаційних робіт для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти спеціальності «Право»

Укладачі:

О.С. Бісюк, к.ю.н., доцент кафедри публічного та європейського права КиМУ

О.М. Спектор, д.ю.н., професор кафедри публічного та європейського права КиМУ

Л.Б. Ісмаїлова, к.ю.н., доцент кафедри публічного та європейського права КиМУ

Методичні вказівки затверджені на засіданні кафедри публічного та європейського права, протокол №1 від 29 серпня 2023 р.

ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ

Випускна кваліфікаційна робота – це самостійна індивідуальна кваліфікаційна робота, з елементами дослідництва та інновацій, яка є підсумком теоретичної та практичної підготовки в межах нормативного та вибіркового складників освітньої програми підготовки бакалаврів. Випускна кваліфікаційна робота є формою контролю набутих студентом у процесі навчання інтегрованих умінь, знань, навичок, які необхідні для виконання професійних обов'язків.

Виконання і захист випускної кваліфікаційної роботи є завершальним етапом навчання студентів на першому рівні вищої освіти, формою підсумкової атестації випускників.

Основні етапи підготовки та виконання випускної кваліфікаційної роботи:

- вибір теми та її затвердження;
- розробка завдання і складання поетапного плану виконання випускної кваліфікаційної роботи;
- опрацювання літературних джерел;
- збирання фактичного матеріалу під час переддипломної практики;
- обробка матеріалу із використанням сучасних методів статистичного аналізу;
- написання першого варіанта тексту, подання його на ознайомлення керівнику;
- усунення недоліків, написання остаточного варіанта тексту, оформлення випускної кваліфікаційної роботи;
- подання зброшурованої у твердій палітурці завершеної випускної кваліфікаційної роботи на кафедру;
- отримання відзиву керівника випускної кваліфікаційної роботи;
- зовнішнє рецензування випускної кваліфікаційної роботи;
- захист випускної кваліфікаційної роботи на засіданні екзаменаційної комісії (далі – ЕК).

Назва випускної кваліфікаційної роботи має бути стислою, відповідати освітній і науковій галузі, суті проблеми, яка розв'язувалася.

Метою випускної кваліфікаційної роботи є проведення теоретичних і практичних досліджень, поглиблене осмислення професійної проблеми, розробка інноваційних пропозицій у певній сфері виробництва чи наукової діяльності та рекомендацій щодо їх упровадження.

Завдання випускної кваліфікаційної роботи залежить від напряму бакалаврської освітньої програми і полягає в дослідженні об'єкта, науковому обґрунтуванні результатів дослідження та практичному використанні.

Практична підготовка випускної кваліфікаційної роботи проводиться у формі наукових досліджень в умовах професійної діяльності під організаційно-методичним керівництвом викладача університету та фахівця з даного фаху під час проходження навчальної, виробничої або переддипломної практики.

Етапи практичної підготовки випускної кваліфікаційної роботи висвітлюються в індивідуальному плані. Наповнення випускної кваліфікаційної роботи вміщує критичний аналіз літературних джерел та їх узагальнення, опис досліджених фактів, явищ і закономірностей та отриманих власних результатів досліджень.

Висновки ґрунтуються на основі власних досліджень, викладаються чітко і лаконічно.

Запропоновані інноваційні рішення мають бути науково обґрунтованими з відповідним аналізом і прогнозом щодо результатів їх упровадження і застереженням щодо ймовірних ризиків.

Раз на семестр студент звітує про стан виконання індивідуального плану загалом та випускної кваліфікаційної роботи, зокрема. Допуском на атестацію студента слугує звіт перед керівником. Результат звіту керівник доповідає на засіданні кафедри, відзначаючи помилки і неточності виконання індивідуального плану випускної кваліфікаційної роботи, зазначаючи способи їх усунення або шляхи раціонального вирішення.

До захисту випускної кваліфікаційної роботи допускаються студенти, які успішно склали екзаменаційні сесії, завершили навчальну, виробничу чи переддипломну практику, захистили відповідні звіти, виконали всі завдання індивідуального плану та склали державний екзамен, передбачений робочим навчальним планом із відповідної спеціальності.

1. ВИБІР ТЕМИ ВИПУСКНОЇ КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ ТА ЇЇ ЗАТВЕРДЖЕННЯ

Тематика випускних кваліфікаційних робіт розробляється випусковою кафедрою публічного та європейського права КиМУ, яка забезпечує реалізацію вибіркового складника освітньої програми підготовки бакалаврів з урахуванням пропозицій та потреб установ, підприємств і організацій, що потребують фахівців відповідної спеціальності.

Тематика випускних кваліфікаційних робіт на кафедрі поновлюється кожного навчального року, а студент має право самостійного вибору теми випускної кваліфікаційної роботи в межах освітньої програми.

При виборі теми випускної кваліфікаційної роботи слід враховувати її актуальність і новизну, наявність наукової бази для виконання, можливість отримання та опрацювання експериментального матеріалу, наявність власних науково-технічних і методичних розробок, можливе місце працевлаштування.

Закріплення за студентами тем випускних кваліфікаційних робіт і керівників оформлюється розпорядженням директора інституту (деканом факультету) за поданням Вченої ради навчально-наукового інституту (факультету) після узгодження з науковим відділом КиМУ.

Тема випускної кваліфікаційної роботи може бути уточнена за заявою студента на засіданні кафедри публічного та європейського права, але не пізніше, ніж за шість місяців до визначеного терміну подання завершеної випускної кваліфікаційної роботи до захисту. Зміна теми випускної кваліфікаційної роботи оформлюється розпорядженням директора навчально-наукового інституту (деканом факультету) за поданням Вченої ради навчально-наукового інституту (факультету) після узгодження з науковим відділом КиМУ.

Для наукового керівництва випускною кваліфікаційною роботою наказом директора (декана) за поданням кафедри публічного та європейського права призначається керівник. Керівниками випускних кваліфікаційних робіт можуть бути науково-педагогічні працівники КиМУ з науковим ступенем доктора наук чи кандидата наук, званням доцент, або професор, коло наукових і фахових інтересів яких відповідає тематиці роботи.

За одним керівником закріплюється не більше 5 студентів на навчальний рік.

Керівник випускної кваліфікаційної роботи:

- пропонує студентам теми випускних кваліфікаційних робіт відповідно до свого наукового напрямку діяльності, спеціалізації бакалаврської програми та потреб установ, підприємств, організацій, щодо фахівців відповідної спеціальності;
- здійснює керівництво виконання випускної кваліфікаційної роботи;
- надає допомогу в підготовці індивідуального плану роботи й контролює його виконання;
- формує разом зі студентом завдання на підготовку випускної кваліфікаційної роботи та впродовж усього періоду навчання на основі аналізу підготовлених студентом матеріалів фіксує його виконання, про що інформує на засіданні кафедри;
- рекомендує літературу, інші матеріали та джерела інформації;
- проводить консультації відповідно до розкладу та графіка самостійної роботи студента;
- аналізує й контролює організацію самостійної роботи студента;
- залучає студентів до наукової роботи;
- сприяє публікації результатів наукових чи науково-методичних досліджень.

2. ПІДГОТОВКА ВИПУСКНОЇ КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ

Підготовка випускної кваліфікаційної роботи має демонструвати рівень фахової відповідності студента професійній або науковій діяльності, а саме здатність:

- використовувати набуті в процесі навчання теоретичні знання, практичні навички;
- аналізувати джерела інформації, передусім наукові;
- узагальнювати матеріали та застосовувати сучасні методики і методи наукових досліджень;
- використовувати сучасні інформаційні технології;

- обґрунтовано використовувати вітчизняний і міжнародний досвід при висвітленні питання, що досліджується;
- знаходити аналоги розв'язання проблеми у вітчизняній та зарубіжній практиці, адаптувати їх до конкретного предмета (об'єкта) дослідження;
- за результатами аналізу самостійно приймати оптимальні рішення.

Структура випускної кваліфікаційної роботи включає:

- Титульна сторінка.
- Завдання до виконання роботи.
- Зміст.
- Перелік умовних позначень, символів, одиниць, скорочень і термінів (за потреби).
- Вступ.
- Основна частина.
- Висновки та пропозиції.
- Додатки (за потреби).
- Список використаних джерел.

Першою сторінкою роботи є титульна сторінка (додаток 5). Зворот титульної сторінки подано в додатку 6. Назва роботи повинна бути, стислою, відповідати обраній спеціальності й суті наукової проблеми, вказувати на мету дослідження та його завершеність. У назві не бажано використовувати складну термінологію, а також варто уникати назв, що починаються такими словами: «Дослідження питання...», «Дослідження деяких шляхів...», «Деякі питання...», «Матеріали до вивчення...», «До питання...» і т. ін., у яких достатньо не розкрито суть проблеми.

Завдання до випускної кваліфікаційної роботи містить назву теми роботи, план роботи та терміни виконання всіх розділів, термін завершення роботи і подання на кафедру (додаток 3).

План роботи містить найменування усіх розділів відповідно до плану із зазначенням номерів сторінок, на яких розміщується початок розділу, висновки, список використаних джерел і додатки.

У вступі студент розкриває (обсягом 3–5 сторінок) актуальність теми, її теоретичне і практичне значення, визначає мету роботи, ступінь розробки обраної теми в науковій літературі, характеризує об'єкт і предмет дослідження, дає коротку характеристику загальних питань дослідження, вказує на методи та джерела дослідження.

Завданням випускної кваліфікаційної роботи дослідницької спеціалізації є опанування методології, методики і сучасного інструментарію наукових досліджень, поглиблене вивчення питання, що досліджується, пошук шляхів удосконалення норм права, що регулює досліджуване питання.

Визначення об'єкта і предмета дослідження є обов'язковим складником вступу.

Об'єкт дослідження – це процес або явище, які зумовили проблемну ситуацію і стали об'єктом вивчення.

Предмет дослідження – це теоретичне відтворення тих суттєвих зв'язків і зіставлень, які підлягають безпосередньому вивченню. Предмет дослідження визначає тему випускної кваліфікаційної роботи.

Методи дослідження як інструмент отримання фактичного матеріалу – обов'язкові елементи вступу до роботи.

Основна частина роботи складається з розділів, які, у свою чергу, можуть поділятися на підрозділи, пункти, підпункти. Кожний розділ слід починати з нової сторінки.

У розділах основної частини наводять:

- огляд літератури;
- напрямки та методи досліджень;
- теоретичні обґрунтування (положення);
- результати експериментальних досліджень;
- аналіз і узагальнення отриманих результатів, їх обґрунтування.

У першому розділі розкриваються основні теоретичні положення, проблеми, щодо питань, які досліджуються, огляд літератури.

Огляд літератури, патентний пошук має забезпечуватися за допомогою спеціалізованих порталів доступу до наукових видань. Загальний обсяг огляду літератури не повинен перевищувати 20 відсотків обсягу основної частини бакалаврської роботи.

У другому розділі обґрунтовується вибір напрямку досліджень, наводяться методи виконання завдань, розробляється загальна методика проведення дослідження.

У наступних розділах наводяться результати досліджень із зазначенням нового, що вносить автор у розробку проблеми, оцінюється повнота виконання поставлених завдань, достовірність отриманих результатів (характеристик, параметрів), їх порівняння з аналогічними результатами вітчизняних і зарубіжних авторів.

Обробка отриманої інформації виконується з використанням прикладного програмного забезпечення (Excel, статистичні пакети, ГІС тощо).

У *висновках* і пропозиціях наводяться наукові та практичні результати, формулюються розв'язані наукові проблеми та їх значення для науки і практики, містяться рекомендації щодо наукового та практичного використання здобутих результатів.

Список використаних джерел містить літературні джерела, на які є посилання у роботі. Загальний обсяг випускної кваліфікаційної роботи має становити не менше **80 – 90 сторінок** друкованого тексту (до загального обсягу роботи не входять додатки, список використаних джерел, таблиці й рисунки).

Для творчих спеціальностей робота повинна містити теоретичну частину і творчий компонент. Теоретична частина випускної кваліфікаційної роботи повинна мати науково-дослідну орієнтацію, у якій головним завданням є аналіз теоретичних прикладів усунення неточностей чи прогалин права.

Обов'язково студентом на кафедру повинна подаватися зовнішня рецензія, в якій рецензент об'єктивно оцінює позитивний і негативний бік роботи, уміння автора поставити проблему, обґрунтувати її соціальне значення, повноту висвітлення літературних джерел, глибину їх аналізу, володіння методами збору, аналізу емпіричної інформації, самостійність роботи, оригінальність в осмисленні матеріалу, обґрунтування висновків та рекомендацій. Рецензію не варто завершувати оцінкою, вона має органічно впливати з аналізу змісту роботи.

4. СКЛАДАННЯ ІНДИВІДУАЛЬНОГО ПЛАНУ

Обравши тему наукового дослідження, студент за порадами наукового керівника, та зважаючи на власні наукові інтереси, виробляє попередній план, який під час пошуку буде вдосконалюватись та уточнюватись.

Складання плану передбачає поділ цілості (визначеної проблеми) на менші логічно пов'язані між собою частини. Без цього неможливо перейти до наступного етапу, який передбачає збір матеріалу і називається евристичним (пошуковим) процесом.

Складання плану повинно сприяти цілеспрямованій діяльності студента і застерегти його від другорядних напрямків та розгалужень тематики.

Залежно від теми, характеру фактичного матеріалу, методів, які використовувалися, студент може використати *хронологічний* (що розглядає явище чи процес у його розвитку в часі) або проблемний (тематичний) принципи укладання плану.

5. ЗБІР І ОБРОБКА МАТЕРІАЛУ

Цей етап виконання дослідження найтриваліший за часом. Розпочинають дослідження з ознайомлення зі станом розробки проблеми й *пошуку інформації*. Для цього студент має відшукати необхідні документи (законодавчі, директивні, статистичні та інші), вивчити літературу з даної теми (монографії, статті в часописах та наукових збірниках, матеріали наукових конференцій), результати соціологічних досліджень, за потреби використати Інтернет-ресурси тощо. Результатом цього етапу повинен стати бібліографічний перелік зібраних джерел. Для прискорення пошуку необхідних матеріалів студенту варто скористатись послугами бібліографів наукових бібліотек.

Робота з літературою в наукових бібліотеках допомагає з'ясуванню актуальності теми, масштабів її розробки і прогалин у висвітленні окремих аспектів, допомагає чіткішому визначенню кола завдань, для студента.

Щоб оперативно віднайти необхідну інформацію з наукових публікацій, необхідно рухатися поетапно. Існує *кілька методик* опрацювання літератури з вибраної теми. Так, вивчення

наукових публікацій можна починати з загальних (фундаментальних) робіт, близьких до теми дослідження, і просуватися від загального до часткового, від базових положень до конкретних. Щодо хронологічного порядку опублікованої літератури, то спочатку варто зупинитися на найновіших працях, а вже потім розглядати видання минулих часів. Причому на першому етапі накопичення інформації слід охопити якомога більше джерел, поступово «відсіюючи зайві». За іншою методикою від самого початку роботи свідомо обмежується коло публікацій, а вивчення починається саме з тих, що безпосередньо стосуються обраної проблеми або дотичні до неї.

Плідним способом пошуків необхідних джерел та літератури є звернення до наукових видань, які поділяються на дві групи: науково-дослідні та джерелознавчі. До першої групи належать: монографія, науковий реферат, інформативний реферат, тези доповідей, збірники наукових праць. До другої групи зараховують: джерелознавчі видання або наукові документальні видання, які містять пам'ятки культури та історичні документи, що пройшли текстологічне опрацювання, мають коментарі, вступи, статті, допоміжні покажчики тощо. Серед наукових неперіодичних видань можна назвати книги, брошури тощо.

Надзвичайно важливий етап відбору матеріалів, зіставлення різних джерел інформації (наукова стаття, тези, реферат, доповідь, виступ) для вироблення власної позиції автора.

Пошук інформації можна здійснювати також в електронній мережі (спеціалізовані пошукові системи, як глобальні, так і локалізовані для окремих масивів і сайтів, електронні каталоги бібліотек, зведені електронні каталоги, реферативні та повнотекстові бази й банки даних, електронні путівники по довідково-бібліографічних ресурсах, каталоги електронних видань, електронні книжкові магазини тощо).

6. ВИМОГИ ДО ЗМІСТУ РОБОТИ

Зміст випускної кваліфікаційної роботи має відповідати вимогам Закону України «Про вищу освіту», зокрема, п.8 статті 16 «Забезпечення якості вищої освіти» та п.6 статті 69 «Права інтелектуальної власності та її захист», в яких вказується, що вищі навчальні заклади повинні здійснювати ефективні заходи для запобігання академічному плагіату оприлюднювати (частково або повністю) наукові результати, отримані іншими особами, як результати власного дослідження або відтворення опублікованих текстів інших авторів без відповідного посилання.

На підставі вищезазначеного кафедри мають усі повноваження перевіряти роботи на наявність в них плагіату.

Структура змісту роботи

Вступ. У ньому розкривається постановка проблеми, її актуальність, зв'язок з найважливішими завданнями, які виконує наша держава, основні дослідження і публікації з проблеми за останній час, на які спирається автор. Завдяки аналізу та порівнянню обґрунтовується актуальність теми, її особливості і значущість у конкретній галузі науки або практики.

Мета і завдання дослідження. Формулюють мету роботи і завдання, які необхідно виконати для досягнення поставленої мети. Не слід формулювати мету як «Дослідження...», «Вивчення...», тому що ці слова вказують на засіб досягнення мети, а не на саму мету.

Наукова новизна отриманих результатів. Надають коротку анотацію нових наукових положень (рішень), запропонованих бакалавром особисто. Необхідно показати відмінність одержаних результатів від відомих раніше, описати ступінь новизни (вперше отриманих, удосконалено, дістало подальший розвиток).

Практичне значення роботи. У роботі треба розкрити власний погляд щодо використання на практиці отриманих результатів і ступеня готовності до їх упровадження, а також особистий внесок у розробку теми.

Апробація результатів роботи. Вказується, на яких конференціях, круглих столах, засіданнях наукових товариств оприлюднені результати досліджень.

Основна частина. Основна частина роботи складається з розділів, підрозділів, пунктів, підпунктів. Кожний розділ починають із нової сторінки. Основному тексту кожного розділу може передувати передмова з коротким описом вибраного напрямку та обґрунтуванням застосованих методів досліджень. Наприкінці кожного розділу формулюють висновки (резюме) зі стислим

викладенням наведених у розділі наукових і практичних результатів, що дає змогу вивільнити загальні висновки від другорядних подробиць.

У розділах основної частини подають: огляд літератури за темою і вибір напрямку досліджень; виклад загальної методики й основних методів досліджень; експериментальну частину і методику досліджень; проведені теоретичні чи експериментальні дослідження; аналіз й узагальнення результатів роботи.

В огляді літератури здобувач окреслює основні етапи розвитку наукової думки за своєю проблемою. Стисло висвітлюючи зміст роботи, студент повинен назвати ті питання, що залишилися нерозв'язаними і, отже, визначити своє місце в розв'язанні проблеми.

У наступних розділах розкриваються окремі напрямки досліджуваної проблематики; викладаються результати власних досліджень з висвітленням того нового, що автор вносить у розробку проблеми. Студент повинен давати оцінку щодо повноти виконання поставлених завдань і достовірності отриманих результатів, їх порівняння з аналогічними результатами вітчизняних і зарубіжних праць, обґрунтування потреби додаткових досліджень. Виклад матеріалу підпорядковують одній провідній ідеї, визначеній автором.

Висновки. У висновках подаються узагальнені умовиводи, ідеї, думки, оцінки, пропозиції, рекомендації автора. Викладаються найважливіші наукові та практичні результати, отримані в роботі, розкривається їх практичне значення. Висновки повинні містити відповідь на поставлені завдання в роботі, наголошувати на якісних та кількісних показниках здобутих результатів, обґрунтовувати їхню суспільну значущість, перспективи та рекомендації щодо впровадження результатів у практику.

Список використаних джерел. Використані джерела розміщують або за абеткою або відповідно до згадування джерел у тексті за їх наскрізною нумерацією.

Додатки. За потреби студент може використати додатки, в яких містяться формули, таблиці, схеми, що суттєво полегшують розуміння роботи.

7. ВИМОГИ ДО ОФОРМЛЕННЯ ВИПУСКНОЇ КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ

Випускна кваліфікаційна робота – це дослідницька компонента наукової програми першого рівня вищої освіти; це спеціально підготовлений рукопис, написаний державною мовою.

Випускну кваліфікаційну роботу виконують на комп'ютері та друкують з одного боку аркуша білого паперу формату А4 (210x297 мм) з використанням шрифтів текстового редактора Word Time New Roman кегля 14 з полуторним міжрядковим інтервалом.

Текст роботи необхідно друкувати, залишаючи поля таких розмірів: ліве, верхнє та нижнє – не менше 20 мм, праве – не менше 15 мм.

Шрифт друку повинен бути чітким, чорного кольору, середньої жирності. Щільність тексту роботи має бути однаковою.

Друкарські помилки, описки і графічні неточності, які виявились у процесі написання роботи, можна виправляти підчищенням або зафарбуванням білою фарбою і нанесенням виправлень на тому самому місці.

Текст основної частини роботи поділяють на розділи, підрозділи, пункти та підпункти.

Заголовки структурних частин роботи («ЗМІСТ», «ВСТУП», «РОЗДІЛ», «ВИСНОВКИ», «СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ», «ДОДАТКИ») друкують великими літерами (розмір кегля 14) симетрично до тексту. Заголовки підрозділів друкують малими літерами (крім першої великої) з абзацного відступу. Крапку в кінці заголовка не ставлять. Якщо заголовок складається з двох або більше речень, їх розділяють крапкою. Заголовки пунктів друкують малими літерами (крім першої великої) з абзацного відступу в розрядці у підбір до тексту і ставлять крапку.

Відстань між заголовком (за винятком заголовка пункту) і текстом повинна дорівнювати двом інтервалам. Кожну структурну частину бакалаврської роботи треба починати з нової сторінки. Нумерацію сторінок, розділів, підрозділів, пунктів, підпунктів, малюнків, таблиць, формул подають арабськими цифрами без знака “№”.

Першою сторінкою випускної кваліфікаційної роботи є титульний аркуш, який включають до загальної кількості сторінок. На титульному аркуші номер сторінки не ставлять, на наступних сторінках номер проставляють у правому верхньому куті сторінки без крапки.

Зміст, вступ, висновки, список використаних джерел не нумерують. Номер розділу ставлять після слова «РОЗДІЛ», після номера крапку не ставлять, потім з нового рядка друкують заголовок розділу.

Завдання, відзив наукового керівника, зовнішня рецензія до загальної нумерації не входять.

Підрозділи нумерують у межах кожного розділу. Номер підрозділу складається з номера розділу і порядкового номера підрозділу, між якими ставлять крапку. У кінці номера підрозділу повинна стояти крапка, наприклад: «2.3.» (третій підрозділ другого розділу). Потім у тому ж рядку йде заголовок підрозділу.

Пункти нумерують у межах кожного підрозділу. Номер пункту складається з порядкових номерів розділу, підрозділу, пункту, між якими ставлять крапку. В кінці номера повинна стояти крапка, наприклад: «1.3.2.» (другий пункт третього підрозділу першого розділу). Потім у тому ж рядку йде заголовок пункту. Пункт може не мати заголовка.

Підпункти нумерують у межах кожного пункту за такими ж правилами, як і пункти.

Ілюстрації (фотографії, креслення, схеми, графіки, таблиці) необхідно подавати в роботі безпосередньо після тексту, де вони згадані вперше, або на наступній сторінці. Ілюстрації і таблиці, які розміщені на окремих сторінках випускної кваліфікаційної роботи, включають до загальної нумерації сторінок. Таблицю, рисунок або креслення, розміри якого більші за формат А4, враховують як одну сторінку і розміщують у відповідних місцях після згадування в тексті або в додатках. Ілюстрації позначають словом «Рис.» і нумерують послідовно в межах розділу, за винятком ілюстрацій, поданих у додатках. Номер ілюстрації повинен складатися з номера розділу і порядкового номера ілюстрації, між якими ставиться крапка. Наприклад: Рис. 1.2. (другий рисунок першого розділу). Номер ілюстрації, її назва і пояснювальні підписи розміщують послідовно під ілюстрацією. Якщо випускна кваліфікаційна робота містить одну ілюстрацію, то її нумерують за загальними правилами.

Таблиці нумерують послідовно (за винятком таблиць, поданих у додатках) у межах розділу. У правому верхньому куті над відповідним заголовком таблиці розміщують напис «Таблиця» із зазначенням її номера. Номер таблиці повинен складатися з номера розділу і порядкового номера таблиці, між якими ставиться крапка, наприклад: «Таблиця 1.2.» (друга таблиця першого розділу).

Примітки до тексту і таблиць, у яких вказують довідкові і пояснювальні дані, нумерують послідовно в межах однієї сторінки. Якщо приміток на одному аркуші декілька, то після слова «Примітки» ставлять двокрапку і перелічують їх. Якщо є одна примітка, то її не нумерують і після слова «Примітка» ставлять крапку.

Цифровий матеріал, зазвичай, оформляють у вигляді таблиць. Кожна таблиця повинна мати назву, яку розміщують над таблицею і друкують симетрично до тексту. Назву і слово «Таблиця» починають з великої літери. Назву не підкреслюють.

Таблицю розміщують після першого згадування про неї в тексті так, щоб її можна було читати без повороту переплетеного блоку випускної кваліфікаційної роботи або з поворотом за годинниковою стрілкою. Таблицю з великою кількістю рядків можна переносити на інший аркуш. При перенесенні таблиці на інший аркуш (сторінку) назву вміщують тільки над її першою частиною. Таблицю з великою кількістю граф можна поділити на частини і розміщувати одну частину під іншою в межах однієї сторінки.

При написанні роботи студент повинен робити посилання на джерела, матеріали або окремі результати, які використовувалися при виконанні роботи. Такі посилання дають можливість відшукати документи і перевірити достовірність відомостей про їх цитування, а також необхідну інформацію щодо них, допомагають з'ясувати його зміст, мову, текст, обсяг. Доцільно посилатися на останні видання, публікації. На більш ранні видання можна посилатися лише у випадках, коли наявний у них матеріал не міститься в останньому виданні.

Якщо використовуються відомості, матеріали з монографій, оглядових статей, інших наукових публікацій, тоді в посиланні необхідно точно вказати номери сторінок, ілюстрацій, таблиць.

Посилання в тексті роботи потрібно зазначати порядковим номером, виділивши їх двома квадратними дужками, наприклад: [1, 25–26], або [2].

Посилання на ілюстрації роботи вказують порядковим номером ілюстрації, наприклад, «рис. 1.2». Посилання на формули вказують порядковим номером у дужках, наприклад, «у формулі (2.1.)». На всі таблиці роботи повинні бути посилання в тексті, при цьому слово «таблиця» у тексті пишуть скорочено, наприклад: «... у табл. 1.2.». У повторних посиланнях на таблиці та ілюстрації треба вказувати скорочено «див. табл.1.2.». Відомості про джерела, які включені до списку, необхідно подавати відповідно до вимог державного стандарту.

Додатки оформляють як продовження роботи на наступних її сторінках, розміщуючи їх за посиланнями у тексті. Кожний додаток повинен починатися з нової сторінки і мати заголовок, надрукований угорі малими літерами з першої великої симетрично до тексту сторінки. Посередині рядка над заголовком малими літерами з першої великої друкується слово «Додаток __» і велика літера, що позначає додаток. Додатки слід позначати послідовно великими літерами української абетки, за винятком літер Г, Є, І, Ї, Й, О, Ч, Ь, наприклад, додаток А, додаток Б і т.д. Один додаток позначається як додаток А. Текст кожного додатка за потреби може бути поділений на розділи й підрозділи, які нумерують у межах кожного додатка. У цьому випадку перед кожним номером ставлять позначення додатка (літеру) і крапку, наприклад: А.2 (другий розділ додатка А).

Ілюстрації, таблиці формули, які розміщені в додатках, нумерують у межах кожного додатка, наприклад: рис. Д. 1.2. (другий рисунок першого розділу додатка Д); формула (А.1.) (перша формула додатка А).

Для якісного мовностилістичного оформлення випускної кваліфікаційної роботи важливо вміти організувати накопичену наукову інформацію у зв'язний текст. Для допомоги студенту при виконанні цього завдання в Додатку 9 наведено приклади мовних конструкцій, які можна використати як засоби зв'язку між реченнями бакалаврської роботи.

8. ПРАВИЛА ЦИТУВАННЯ ТА ПОСИЛАННЯ НА ВИКОРИСТАНІ ДЖЕРЕЛА

Для підтвердження власних аргументів посиланням на авторитетне джерело або для критичного аналізу того чи іншого тексту слід наводити цитати. Науковий етикет вимагає точно відтворювати цитований текст.

Загальні вимоги до цитування такі:

- текст цитати починається і закінчується лапками і наводиться в тій граматичній формі, в якій він поданий у джерелі, зі збереженням особливостей авторського написання. Наукові терміни, запропоновані іншими авторами, не виділяються лапками, за винятком тих, що викликали загальну полеміку. У цих випадках використовується вираз «так званий»;
- цитування повинно бути повним, без довільного скорочення авторського тексту і без перекручування думок автора. Пропуск слів, речень, абзаців при цитуванні допускається без перекручення авторського тексту і позначається трьома крапками. Вони ставляться в будь-якому місці цитати (на початку, всередині, наприкінці). Якщо перед випущеним текстом або за ним стояв розділовий знак, то він не зберігається;
- кожна цитата обов'язково супроводжується посиланням на джерело;
- при непрямому цитуванні (переказі, викладенні думок інших авторів своїми словами) варто бути точним у викладенні думок, коректним і давати відповідні посилання на джерело;
- цитування не повинне бути надмірним, чи недостатнім, оскільки це знижує рівень бакалаврської праці;
- якщо автор роботи, наводячи цитату, виділяє в ній деякі слова, робиться спеціальне застереження, тобто після тексту, який пояснює виділення, ставиться крапка, потім тире і вказуються ініціали автора роботи, а весь текст застереження вміщується в круглі дужки.

Варіантом таких застережень є: (курсив наш.— А.К.); (підкреслено мною.— А.К.).

Посилання на використані джерела є обов'язковою вимогою дослідження.

Здобувачі першого (бакалаврського) рівня вищої освіти спеціальності «Право» не повинні використовувати джерела інформації держави-агресора або держави-окупанта в випускній

кваліфікаційній роботі. Ця заборона відповідає внутрішнім стандартам та політиці навчального закладу, сприяючи ідентичності та підвищенню рівня української юриспруденції.

9. МОВА І СТИЛЬ РОБІТ

Мовностилістична культура дослідження найкраще виявляє загальну культуру та науковий рівень її автора. Усе це потребує дотримання певних вимог до логіки викладення матеріалу, його форми, стилю і мови.

Враховуючи, що кожна наука має власний понятійний апарат і систему термінологічних позначень, при використанні понять з інших галузей знань необхідно надати тлумачення дефініцій та авторське пояснення їх використання.

Найхарактернішою ознакою писемної наукової мови є формально-логічний спосіб викладу матеріалу, точність, ясність, стислість, смислова завершеність. Емоційні мовні елементи в наукових роботах не рекомендуються.

Стиль писемної наукової мови – це безособовий монолог. Тому виклад, зазвичай, ведеться від третьої особи. Нині стало неписаним правилом у наукових роботах замість «я» використовувати «ми» та похідні від цього займенника словосполучення (наприклад, «на нашу думку»). Тому радимо використовувати конструкції з неозначено-особовими реченнями, наприклад: «Спочатку наводять відбір зразків археологічних знахідок, а потім встановлюють її належність до однієї з культур». Використовується також форма викладу від третьої особи («На думку автора...», «Дослідник вважає...»). Аналогічну функцію виконує речення з пасивними дієприкметниками («Розроблений комплексний підхід до вивчення...»).

Основна стилістична особливість писемної наукової мови – об'єктивність викладу. Звідси, наявність у тексті наукових праць вставних слів і словосполучень на позначення ступеня достовірності повідомлення. Завдяки таким словам той чи інший факт можна подати як *достовірний* (дійсно, насправді, зрозуміло), *допустимий* (очевидно, треба вважати), *можливий* (ймовірно, можливо).

Обов'язковою вимогою об'єктивності викладу матеріалу є також посилення на джерело повідомлення, автора висловленої думки чи якогось виразу. У тексті це можна реалізувати за допомогою спеціальних вставних слів і словосполучень («як свідчить», «за повідомленням», «на думку», «за даними», «на нашу думку»).

Варто запам'ятати, що для наукового тексту характерними є смислова завершеність, цілісність і зв'язність. Найважливішим засобом вираження логічних зв'язків у цьому розумінні є: спеціальні функціонально-синтаксичні засоби зв'язку, що вказують на послідовність розвитку думки («спочатку», «насамперед», «по-перше», «по-друге», «потім» і т. ін.), заперечення («проте», «тим часом», «але», «і тоді», «аж ніяк», «однак»), причинно-наслідкові зв'язки, «завдяки цьому», «тому», «відповідно», «унаслідок цього», «крім того», «до того ж»), перехід від однієї думки до іншої («перш ніж перейти до...», «звернімося до...», «розглянемо...», «зупинимося на...», «розглянувши...», «перейдемо до...», «необхідно зупинитися на...», «необхідно розглянути...»), результат, висновок («отже», «значить», «як висновок», «на закінчення зазначимо», «все сказане дає змогу дійти висновку», «підсумовуючи, слід сказати...», «з огляду на вищезазначене можна дійти висновку...»).

Отже, обов'язкова вимога до якості випускної кваліфікаційної роботи – її грамотність, чітка логіка викладу, правильність мовностилістичного оформлення. Текст повинен бути вивірений автором після його друку.

10. ТИПОВІ ПОМИЛКИ ПРИ НАПИСАННІ ТА ОФОРМЛЕННІ ВИПУСКНОЇ КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ

1. Зміст роботи не відповідає плану роботи або не розкриває тему повністю чи в її основній частині.
2. Сформульовані розділи (підрозділи) не висвітлюють реальну проблемну ситуацію, стан об'єкта.
3. Мета дослідження не пов'язана з проблемою, сформульована абстрактно та не відображає специфіки об'єкта і предмета дослідження.

4. Автор не виявив самостійності, робота має компілятивний характер або є плагіатом.
5. Не зроблено глибокого і всебічного аналізу сучасних офіційних і нормативних документів, нової спеціальної літератури (за останні п'ять років) з теми дослідження.
6. Аналітичний огляд вітчизняних і зарубіжних публікацій з теми роботи має форму анотованого списку і не розкриває ступінь дослідження проблеми.
7. Не простежується позиція автора при аналізі фактичного матеріалу чи дискусійних питань.
8. Немає висновків до розділів роботи, а загальні висновки роботи не корелюються з характером визначених завдань дослідження.
9. У роботі немає посилань на першоджерела або вказані не ті, з яких запозичено матеріал.
10. Бібліографічний опис джерел у списку використаної літератури наведено довільно, без дотримання вимог державного стандарту.
11. Ілюстративний матеріал і додатки не мають безпосереднього смислового навантаження.
12. Таблиці, діаграми, схеми, подані в тексті чи винесені в додатки, складені не на основі першоджерел, а запозичені з інших досліджень без належного оформлення посилань.
13. Поручено вимоги щодо обсягу роботи, допущено диспропорційність в обсязі окремих розділів.
14. Робота оформлена з порушенням вимог, виконана неохайно, з помилками.

11. ЗАХИСТ ВИПУСКНОЇ КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ

Відповідно до вимог на захист подаються: рукопис дослідження, відгук наукового керівника, зовнішня рецензія, тези виступу, в яких стисло, точно, послідовно сформульовані результати дослідження (1–3 сторінки).

Захист роботи проводиться на відкритому засіданні Державної атестаційної комісії, яка заслуховує автора, відзив наукового керівника, зачитує рецензію. На дослідженні має стояти рішення про допуск роботи до захисту, оцінка попереднього захисту, номер протоколу та підпис завідувача кафедри, де проходив передзахист.

У доповіді студент викладає мету, завдання, сутність наукової проблеми, зміст роботи, концентруючи головну увагу на характеристиці основних результатів дослідження та проблемних питаннях.

Доповідь студента має починатись із звертання:

«Шановний пане голово! Шановні члени екзаменаційної комісії».

Далі доповідач, відповідно до встановленого регламенту, розкриває сутність досліджуваної проблеми, обґрунтовує її актуальність, формулює основні результати. Доповідь повинна бути логічною, послідовною, добре структурованою. У цілому, алгоритм виступу може бути такий: *вступ, основна та підсумкова частини.*

Складники виступу:

- ✓ чітке визначення проблеми;
- ✓ обґрунтування її актуальності, розкриття ступеня її наукової розробки;
- ✓ визначення мети і завдань дослідження, засобів її досягнення;
- ✓ структура роботи;
- ✓ короткий аналіз змісту розділів;
- ✓ обґрунтування висновків, рекомендацій.

Найважливішим є те, щоб мова студента була виразною, граматично правильною. Недопустимим є порушення норм літературної вимови, зокрема – використання неправильних наголосів у словах.

Приємно вражає вільне володіння текстом і суттю проблеми. Тому радимо виступ не читати, а лише стежити за чітко продуманим написаним планом доповіді.

Випускник зобов'язаний відповісти на запитання, які виникли у членів екзаменаційної комісії під час захисту, дати аргументовані роз'яснення щодо критичних зауважень рецензента (якщо вони є). Студенту треба виявляти скромність в оцінці власних наукових результатів і тактовність стосовно тих, хто ставить запитання. Перед тим, як відповідати на запитання, необхідно уважно його вислухати і за потреби записати. Бажано відповідати одразу, виявляючи при цьому витримку і коректність.

Після завершення дискусії студент може попросити надати йому заключне слово, в якому висловить подяку членам комісії, науковому керівникові, викладачам випускаючої кафедри.

Рішення про оцінку випускної кваліфікаційної роботи ухвалюється на закритому засіданні екзаменаційної комісії.

Вищий навчальний заклад на підставі рішення екзаменаційної комісії присуджує особі, яка успішно виконала освітню програму на першому рівні вищої освіти, відповідний ступінь вищої освіти—бакалавра.

Бажаємо успіхів!

ДОДАТКИ

Додаток 1

Зразок заяви для затвердження теми роботи

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Зав. кафедри _____

студента _____

спеціальності _____

ЗАЯВА

Прошу затвердити тему випускної кваліфікаційної роботи
та призначити наукового керівника.

«__» _____ 20 р.

_____ (підпис студента)

«ПОГОДЖЕНО»
Науковий керівник

«__» _____ 20 р.

_____ (підпис)

Загальний зразок структури роботи

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1	9
1.1.	9
1.2.	24
1.3.	37
Висновки до Розділу 1.....	44
РОЗДІЛ 2	46
2.1.	46
2.2.	58
2.3.	71
Висновки до Розділу 2.....	80
РОЗДІЛ 3	83
3.1.....	83
3.2.	95
3.3.	107
Висновки до Розділу 3.....	118
ВИСНОВКИ	120
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	123
ДОДАТКИ	126

КИЇВСЬКИЙ МІЖНАРОДНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Інститут, факультет, відділення _____

Кафедра _____

Освітньо-кваліфікаційний рівень _____

Галузь знань _____

(шифр і назва)

Спеціальність _____

(шифр і назва)

ЗАТВЕРДЖУЮ

Завідувач кафедри

« ____ » _____ 20__ року

ЗАВДАННЯ

на випускню кваліфікаційну роботу

(Прізвище, ім'я, по-батькові)

1. Тема роботи _____

Керівник роботи _____

(Прізвище, ім'я, по-батькові, науковий ступінь, вчене звання)

Затверджені наказом вищого навчального закладу від « ____ » _____ 20__ р. № ____

2. Термін подання студентом роботи _____

3. Вихідні дані до роботи: законодавчі акти, навчальна та наукова література, офіційні статистичні матеріали, звіти та оперативні матеріали Міністерств, відомств України, дані статистики та публікації наукових установ, інші матеріали з теми, що досліджується.

4.

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№ з/п	Назва виконання ДР, ВКР, МР	Термін виконання етапів роботи	Виконавці
1.	Забезпечення студентів методичними рекомендаціями по виконанню роботи.	До ____ р.	Кафедра
2.	Визначення напрямків дослідження	До ____ р.	П. І. Б. наукового керівника, студента
3.	Складання плану роботи та підготовка індивідуального завдання роботи	До ____ р.	П. І. Б. наукового керівника, студента
4.	Періодичне звітування студентів про виконання роботи перед науковими керівниками та завідувачем кафедри	З 10 по 20 число кожного місяця	П. І. Б. студента
5.	Підготовка наукових статей з теми, що досліджувалася (для магістрів)	До ____ р.	П. І. Б. студента

6.	Збір статистичних даних, підготовка аналітичного матеріалу і представлення науковому керівнику	До ____ р.	П. І. Б. студента
7.	Подання на кафедру закінченої роботи, включаючи електронну версію (з метою перевірки на плагіат)		П. І. Б. студента
8.	Підготовка письмового відзиву на роботу	До ____ р.	П. І. Б. наукового керівника, студента
9.	Проведення попереднього захисту робіт	За графіком	Комісія
10.	Прийняти рішення про допуск роботи до захисту		Зав. кафедри
11.	Зовнішнє рецензування		П. І. Б. наукового керівника, студента
12.	Направлення робіт з рецензією до екзаменаційної комісії (ЕК) для захисту		Зав. кафедри
13.	Захист роботи	За графіком	Комісія

Відгук наукового керівника

КИЇВСЬКИЙ МІЖНАРОДНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

ВІДГУК

наукового керівника на випускню кваліфікаційну роботу

студента групи _____

спеціальність _____

(шифр і назва спеціальності)

(прізвище, ім'я, по батькові)

на тему _____

за матеріалами _____

Актуальність теми: _____

Загальна характеристика роботи _____

Наукова і практична значимість роботи _____

Рівень підготовки студента _____

Ставлення студента до виконання та загальна оцінка роботи

Науковий керівник _____

(підпис)

(прізвище, ім'я, по батькові)

Дата «__» _____ 20__ р.

Зразок оформлення титульної сторінки роботи
КИЇВСЬКИЙ МІЖНАРОДНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Кафедра публічного та європейського права

(Прізвище, ім'я, по батькові)

ТЕМА ВИПУСКНОЇ КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ

Спеціальність:

Науковий керівник

Випускна кваліфікаційна робота допущена до захисту рішенням
кафедри _____ протокол № __ від «__» _____ 20__ р.

Гарант освітньої програми,
зав. кафедри

«__» _____ 20__ р.
(підпис)

**Зворотна сторінка титульного листа
випускної кваліфікаційної роботи**

Реєстраційний № _____
(дата) (П.І.П.)

Результати перевірки _____
(до захисту) (дата) (П.І.П.)

(на доопрацювання)

Результати захисту: _____
(оцінка)

Голова ЕК _____
(підпис) (П І Б)

Члени ЕК _____
(підпис) (П.І.П.)

(підпис) (П.І.П.)

(підпис) (П.І.П.)

(підпис) (П.І.П.)

Відповідальний секретар ЕК _____
(підпис) (П.І.П.)

Графік написання випускної кваліфікаційної роботи

студентами денної (заочної) форми навчання

Спеціальності _____

№ з/п	Етапи виконання роботи	Термін виконання
1.	Вибір теми роботи, закріплення наукового керівника	
2.	Отримання завдання на проведення дослідження	
3.	Підготовка та узгодження робочого плану і затвердження його науковим керівником	
4.	Підготовка та узгодження остаточного розширеного плану роботи	
5.	Підготовка чорнового варіанта роботи для першого читання науковим керівником	
6.	Усунення зауважень, урахування рекомендацій наукового керівника, подання виправленого варіанта на друге читання	
7.	Урахування рекомендацій наукового керівника, збагачення роботи додатковими дослідженнями, що проводилися під час практики, підготовка остаточного варіанта роботи для отримання відгуку наукового керівника	
8.	Отримання зовнішньої рецензії та відзиву наукового керівника	
9.	Доопрацювання роботи з урахуванням рекомендацій рецензента і наукового керівника. Остаточне оформлення роботи	
10.	Захист виконаної роботи	

**ПРИКЛАДИ
ОФОРМЛЕННЯ БІБЛІОГРАФІЧНОГО ОПИСУ
СПИСКУ ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ**
згідно ДСТУ 8302:2015 «Інформація та документація. Бібліографічне посилання. Загальні
положення та правила складання» з урахуванням правок (код УКНД 01.140.40)

Характеристика джерела	Приклад оформлення
Книги	
Один автор	1. Андріяш В. Державна етнополітика України в умовах глобалізації. Миколаїв : Вид-во ЧДУ ім. Петра Могили, 2013. 328 с. 2.Краснова М. В. Договори в екологічному праві України:навч. посіб. / Київ. нац. ун-т ім. Тараса Шевченка. Київ : Алерта, 2012. 216 с. 3.Дробот О. В. Професійна свідомість керівника : навч. посіб. Київ : Талком, 2016. 340 с. 4.Романюк А. Порівняльний аналіз політичних систем країн Західної Європи: інституційний вимір. Львів : Тріада плюс, 2004. 392 с. 5.Скидан О. В. Аграрна політика в період ринкової трансформації: монографія. Житомир: ЖНАЕУ, 2008. 375 с. 6.Федорова Л. Д. З історії пам'яткоохоронної та музейної справи у Наддніпрянській Україні. 1870-ті-1910-ті рр.Київ, 2013. 373 с.
Два автори	1.Батракова Т. І., Калюжна Ю. В. Банківські операції : навч. посіб. Запоріжжя : ЗНУ, 2017. 130 с. 2.Богма О. С., Кисильова І. Ю. Фінанси: конспект лекцій. Запоріжжя: ЗНУ, 2016. 102 с. 3.Гура О. І., Гура Т. Є. Психологія управління соціальною організацією: навч. посіб. 2-ге вид., доп. Херсон : ОЛДІ-ПЛЮС, 2015. 212 с. 4.Васильєв С. В., Ніколенко Л. М. Доказування та докази у господарському процесі України : монографія. Харків : Еспада, 2004. 192 с. 5.Каткова Т. В., Каткова А. Г. Закінчення досудового слідства у кримінальних справах : практ. посіб. Харків : Право, 2011. 136 с.
Три автори	1. Комаров В. В., Світлична Г. О., Удальцова І. В. Окреме провадження : монографія / за ред. В. В. Комарова.Харків : Право, 2011. 312 с. 2.Кузнецов М. А., Фоменко К. І., Кузнецов О. І. Психічні стани студентів у процесі навчально-пізнавальної діяльності : монографія. Харків : ХНПУ, 2015. 338 с. 3.Якобчук В. П., Богоявленська Ю. В., Тищенко С. В. Історія економіки та економічної думки : навч. посіб.Київ : ЦУЛ, 2015. 476 с. 4.Zhovinsky E.Ya., Kryuchenko N.O., Paparyha P.S. Geochemistry of Environmental Objects of the Carpathian Biosphere Reserve. Kyiv, 2013. 100 p.

Чотири і більше авторів	1. Прилипко С. М., Ярошенко О. М., Мороз С. В., Малиновська К. А. Укладення трудового договору: теоретико-прикладне дослідження : монографія. Харків :Юрайт, 2013. 288 с. 2. Основи охорони праці : підручник / О. І. Запорожець та ін. 2-ге вид. Київ : ЦУЛ, 2016. 264 с. 3. Клименко М. І., Панасенко Є. В., Стреляєв Ю. М., Ткаченко І. Г. Варіаційне числення та методи оптимізації : навч. посіб. Запоріжжя : ЗНУ, 2015. 84 с. 4. The mutual fund industry: Competition and investor welfare / R. G. Hubbard et. al. New York, NY : Columbia University Press, 2010. 256 p.
Автор(и) та редактор(и)/упорядники	1. Березенко В. В. PR як сфера наукового знання : монографія / за заг. наук. ред. В. М. Манакіна. Запоріжжя : ЗНУ, 2015. 362 с. 2. Гель А. П., Семаков Г. С., Яковець І. С. Кримінально-виконавче право України : навч. посіб. / ред. А. Х. Степанюк. Київ : Юрінком Інтер, 2008. 624 с. 3. Грошев Ю. М. Вибрані праці / упоряд.: О. В. Капліна, В. І. Маринів. Харків : Право, 2011. 656 с. 4. Дахно І. І., Алієва-Барановська В. М. Право інтелектуальної власності : навч. посіб. / за ред. І. І. Дахна. Київ : ЦУЛ, 2015. 560 с. 5. Експлуатація і технічне обслуговування газорозподільчих станцій магістральних газопроводів / заг. ред. А. А. Руднік. Київ, 2003. 370 с.
Без автора	1. Антологія української літературно-критичної думки першої половини ХХ століття / упоряд. В. Агеєва. Київ : Смолоскип, 2016. 904 с. 2. Експлуатація і технічне обслуговування газорозподільчих станцій магістральних газопроводів / заг. ред. А. А. Руднік. Київ, 2003. 370 с. 3. Політологічний енциклопедичний словник / упоряд. В. П. Горбатенко. 2-ге вид., переробл. і допов. Київ : Генеза, 2004. 736 с. 4. Софія Київська: Візантія. Русь. Україна. Вип. II. Київ, 2012. 464 с. 5. Twenty-four hours a day. Miami, FL : BN Publishing, 2010. 400 p.
Багатотомні видання	1. Енциклопедія історії України : у 10 т. / ред. рада: В. М. Литвин (голова) та ін. ; НАН України, Ін-т історії України. Київ : Наук. думка, 2005. Т. 9. 944 с. 2. Закалюк А. П. Курс сучасної української кримінології: теорія і практика : у 3 кн. Київ : Ін Юре, 2007. Кн. 1 : Теоретичні засади та історія української кримінології. 424 с. 3. Кучерявенко Н. П. Курс податкового права : в 6 т. Харків : Право, 2007. Т. 4 : Особенная часть. Косвенные налоги. 536 с. 4. Ушинський К. Д. Людина як предмет виховання. Спроба педагогічної антропології : вибр. твори. Київ : Рад. шк., 1983. Т. 1. 480 с.
Частина видання	

Книги	1. Алексєєв В. М. Правовий статус людини та його реалізація у взаємовідносинах держави та суспільства в державному управлінні в Україні. <i>Теоретичні засади взаємовідносин держави та суспільства в управлінні</i> : монографія. Чернівці, 2012. С. 151–169. 2. Коломоєць Т. О. Адміністративна деліктологія та адміністративна деліктність. <i>Адміністративне право України</i> : підручник / за заг. ред. Т. О. Коломоєць. Київ, 2009. С. 195–197. 3. Наумов М. С. Напрями впливу інтелектуалізації економіки на розвиток ринкових відносин в Україні. <i>Трансформаційні процеси в суспільстві в умовах інформаційної економіки</i> : монографія / В. П. Решетило, М. С. Наумов, Ю. В. Федотова ; Харків. нац. ун-т міськ. госп-ва ім. О. М. Бекетова. Харків, 2014. С. 213–241. 4. Саблук П. Т. Напрямки розвитку економіки в аграрній сфері виробництва. <i>Основи аграрного підприємництва</i> / за ред. М. Й. Маліка. Київ, 2000. С. 5–15.
Тези доповідей, матеріали конференцій	1. Антонович М. Жертви геноцидів першої половини ХХ століття: порівняльно-правовий аналіз. <i>Голодомор 1932- 1933 років: втрати української нації</i> : матеріали міжнар. наук.-практ. конф., м. Київ, 4 жовт. 2016 р. Київ, 2017. С. 133–136. 2. Анциперова І. І. Історико-правовий аспект акту про бюджет. <i>Дослідження проблем права в Україні очима молодих вчених</i> : тези доп. всеукр. наук.-практ. конф. (м. Запоріжжя, 24 квіт. 2014 р.). Запоріжжя, 2014. С. 134–137. 3. Зінчук Т. О. Економічні наслідки впливу продовольчих органічних відходів на природні ресурси світу. <i>Органічне виробництво і продовольча безпека</i> : зб. матеріалів доп. учасн. II Міжнар. наук.-практ. конф. Житомир : Полісся, 2014. С. 103–108. Микитів Г. В., Кондратенко Ю. Позатекстові елементи як засіб формування медіакультури читачів науково-популярних журналів. <i>Актуальні проблеми медіаосвіт в Україні та світі</i> : зб. тез доп. міжнар. наук.-практ. конф., м. Запоріжжя, 3-4 берез. 2016 р. Запоріжжя, 2016. С. 50–53.
Статті із продовжуваних та періодичних видань	1. Кобильник В. Порівняльний метод як основа політологічного дослідження. <i>Збірник наукових праць «Політологічні студії»</i>. 2011. № 2. С. 54–65. 2. Коломоєць Т. О. Оцінні поняття в адміністративному законодавстві України: реалії та перспективи формулювання їх застосування. <i>Вісник Запорізького національного університету. Юридичні науки</i>. Запоріжжя, 2017. № 1. С. 36–46. 3. Загірняк М., Костенко А. Про користування можливостями міжнародної бази даних Scopus. <i>Вища школа</i>. 2017. № 5–6. С. 48–55. 4. Кармазіна М., Могилевець О. Становлення і розвиток порівняльної методології в політичних дослідженнях. <i>Політичний менеджмент</i>. 2006. № 5. С. 3–17. 5. Коваль Л. Плюси і мінуси дистанційної роботи. <i>Урядовий кур'єр</i>. 2017. 1 листоп. (№ 205). С. 5. 6. Біленчук П., Обіход Т. Небезпеки ядерної злочинності: аналіз вітчизняного і міжнародного законодавства. <i>Юридичний вісник України</i>. 2017. 20-26 жовт. (№ 42). С. 14–15. 7. Bletska D. I., Glukhov K. E., Frolova V. V. Electronic structure of 2H-SnSe₂: ab initio modeling and comparison with experiment. <i>Semiconductor Physics Quantum Electronics & Optoelectronics</i>. 2016. Vol. 19, No 1. P. 98–108.

	8. Dalton R.J. Comparative politics of the industrial democracies: from the Golden Age to island hopping. Political Science. 1991. № 2. P. 15–43.
9. Інші видання	
Законодавчі та нормативні документи	1. Конституція України : офіц. текст. Київ : КМ, 2013. 96 с. 2. Про освіту : Закон України від 05.09.2017 р. № 2145-VIII. <i>Голос України</i>. 2017. 27 верес. (№ 178-179). С. 10–22. 3. Деякі питання стипендіального забезпечення : Постанова Кабінету Міністрів України від 28.12.2016 р. № 1050. <i>Офіційний вісник України</i>. 2017. № 4. С. 530–543. 4. Про Концепцію вдосконалення інформування громадськості з питань євроатлантичної інтеграції України на 2017-2020 роки : Указ Президента України від 21.02.2017 р. № 43/2017. <i>Урядовий кур'єр</i>. 2017.23 лют. (№ 35). С. 10. 5. Про затвердження Вимог до оформлення дисертації : наказ Міністерства освіти і науки від 12.01.2017 р. № 40. <i>Офіційний вісник України</i>. 2017. № 20. С. 136–141. 6. Інструкція щодо заповнення особової картки державного службовця : затв. наказом Нац. агентства України з питань Держ. служби від 05.08.2016 р. № 156. <i>Баланс- бюджет</i>. 2016. 19 верес. (№ 38). С. 15–16.
Архівні документи	1. Лист Голови Співки «Чорнобиль» Г. Ф. Лепіна на ім'я Голови Ради Міністрів УРСР В. А. Масола щодо реєстрації Статуту Співки та сторінки Статуту. 14 грудня 1989 р. <i>ЦДАГО України</i> (Центр. держ. архів громад. об'єднань України). Ф. 1. Оп. 32. Спр. 2612. Арк. 63, 64 зв., 71. 2. Матеріали Ради Народних комісарів Української Народної Республіки. <i>ЦДАВО України</i> (Центр. держ. архів вищ. органів влади та упр. України). Ф. 1061. Оп. 1. Спр. 8–12. Копія; Ф. 1063. Оп. 3. Спр. 1–3. 3. Наукове товариство ім. Шевченка. <i>Львів. наук. б-ка ім. В. Стефаника НАН України</i>. Ф. 1. Оп. 1. Спр. 78. Арк. 1–7.
Патенти	1. Спосіб лікування синдрому дефіциту уваги та гіперактивності у дітей: пат. 76509 Україна. № 2004042416; заявл. 01.04.2004; опубл. 01.08.2006, Бюл. № 8 (кн. 1). 120 с. 2. Люмінісцентний матеріал: пат. 25742 Україна: МПК6 C09K11/00, G01T1/28, G21H3/00. № 200701472; заявл. 12.02.07; опубл. 27.08.07, Бюл. № 13. 4 с.
Препринти	1. Панасюк М. І., Скорбун А. Д., Сплошной Б. М. Про точність визначення активності твердих радіоактивних відходів гамма-методами. Чорнобиль : Ін-т з проблем безпеки АЕС НАН України, 2006. 7, [1] с. (Препринт. НАН України, Ін-т проблем безпеки АЕС; 06-1). 2. Шиляев Б. А., Воеводин В. Н. Расчеты параметров радиационного повреждения материалов нейтронами источника ННЦ ХФТИ / ANL USA с подкритической сборкой, управляемой ускорителем электронов. Харьков : ННЦ ХФТИ, 2006. 19 с.: ил., табл. (Препринт. НАН Украины, Нац. науч. Центр «Харьк. физ.-техн. ин-т»; ХФТИ2006-4).

Стандарти	1.ДСТУ 7152:2010. Видання. Оформлення публікацій у журналах і збірниках. [Чинний від 2010-02-18]. Вид. офіц. Київ, 2010. 16 с. (Інформація та документація). 2.ДСТУ ISO 6107-1:2004. Якість води. Словник термінів. Частина 1 (ISO 6107-1:1996, IDT). [Чинний від 2005-04- 01]. Вид. офіц. Київ : Держспоживстандарт України, 2006. 181 с. 3.ДСТУ 3582:2013. Бібліографічний опис. Скорочення слів і словосполучень українською мовою. Загальні вимоги та правила(ISO 4:1984, NEQ; ISO 832:1994,NEQ). [На заміну ДСТУ3582-97; чинний від 2013-08-22].Вид. офіц. Київ : Мінекономрозвитку України, 2014. 15 с. (Інформація та документація).
Каталоги	1.Горницкая И. П. Каталог растений для работ по фитодизайну / Донец. ботан. сад НАН Украины. Донецк : Лебедь, 2005. 228 с. 2.Історико-правова спадщина України : кат. вист. / Харків. держ. наук. б-ка ім. В. Г. Короленка; уклад.: Л. І. Романова, О. В. Земляніщина. Харків, 1996. 64 с. 3.Пам'ятки історії та мистецтва Львівської області : кат.- довід. / авт.-упоряд.: М. Зобків та ін. ; Упр. культури Львів. облдержадмін., Львів. іст. музей. Львів : Новий час, 2003. 160 с.
Бібліографічні покажчики	1.Боротьба з корупцією: нагальна проблема сучасності : бібліогр. покажч. Вип. 2 / уклад.: О. В. Левчук, відп. за вип. Н. М. Чала ; Запорізький національний університет. Запоріжжя : ЗНУ, 2017. 60 с. Микола Лукаш : біобібліогр. покажч. / уклад. В. Савчин. Львів : Вид. центр ЛНУ ім. І. Франка, 2003. 356 с. (Українська біобібліографія ; ч. 10). 2.3. Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича в незалежній Україні : бібліогр. покажч. / уклад.: Н. М. Загородна та ін.; наук. ред. Т. В. Марусик; відп. за вип. М. Б. Зушман. Чернівці : Чернівецький національний університет, 2015. 512 с. (До 140-річчя від дня заснування).
Електронніресурси	1.Влада очима історії : фотовиставка. URL: http://www.kmu.gov.ua/control/uk/photogallery/gallery?galleryId=15725757& (дата звернення: 15.11.2017). 2.Мар'їна О. Контент-стратегія бібліотек у цифровому середовищі <i>Бібліотечний вісник</i>. 2016. № 4. С. 8–12. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/bv_2016_4_4 (датазвернення: 26.09.2017). 3.Ганзенко О. О. Основні напрями подолання правовогонігілізму в Україні. <i>Вісник Запорізького національногоуніверситету. Юридичні науки</i>. Запоріжжя, 2015. № 3. – С. 20–27. URL: http://ebooks.znu.edu.ua/files/Fakhovivydannya/vznu/juridic_hni/VestUr2015v3/5.pdf (дата звернення: 15.11.2017). 4. Що таке органічні продукти і чим вони кращі за звичайні? <i>Екологія життя</i> : веб-сайт. URL: http://www.eco-live.com.ua/ (дата звернення: 12.10.2017).
Автореферати дисертацій	1.Гнатенко Н. Г. Групи інтересів у Верховній РадіУкраїни: сутність і роль у формуванні державної політики : автореф. дис. ... канд. політ. наук : 23.00.02. Київ, 2017. 20 с. 2. Кравчук В. М. Припинення корпоративних правовідносин в господарських товариствах: автореф. дис. ... д-ра юрид. наук : 12.00.03 Харків, 2010. 36 с. 3.Старовойт С. В. Видавнича діяльність Національної академії наук України у 1918–1933 рр. : автореф. дис. ... канд. іст. наук. Київ, 2003. 20 с.

Дисертації	1. Євдоченко О.О. Європейське бізнес-середовище в розвитку міжнародної економічної діяльності : дис... канд. екон. наук : 08.05.01 / Київський національний економічний ун-т. Київ, 2005. 235 с. 2. Левчук С. А. Матриці Гріна рівнянь і систем еліптичного типу для дослідження статичного деформування складених тіл : дис. канд. фіз.-мат. наук : 01.02.04. Запоріжжя, 2002. 150 с. 3. Вініченко О. М. Система динамічного контролю соціально-економічного розвитку промислового підприємства : дис. ... д-ра екон. наук : 08.00.04. Дніпро, 2017. 424 с. Bryant B. D. A sequentially articulated experiment to compare two instructional software input infrastructures: Doctoral dissertation / University at Albany. Albany, NY, 1998. 150 p.
--------------------------	--

Мовні конструкції, які використовуються у наукових працях для виконання функції засобів зв'язку між реченнями

<i>Мовна функція</i>	<i>Лексичні засоби</i>	
Причина та її наслідок, умова і наслідок	(і) тому, тому що	
	оскільки	
	з чого звідки	виходить
	внаслідок	
	у результаті	
	на основі вищезазначеного, на підставі вказаного вище	
	у зв'язку з цим	
	залежно від	
	згідно з цим	
	у цьому випадку	
	за таких умов	
	у такому випадку	
	(а) якщо (ж)..., то ...	
	що	свідчить
		вказує
		говорить
		відповідає
		дає можливість
		дозволяє
		сприяє
	має значення і т.п.	
Часове співвідношення та порядок викладення	спочатку, насамперед, передусім	
	першим наступним, попереднім	кроком
	одночасно, у той же час	
	поруч з цим, поряд з таким	
	попередньо, вище, раніше	
	ще раз, знову	
	потім, нижче, після цього	
	згодом, далі, пізніше	
	по-перше, по-друге і т.п.	
	зараз, нині, у цей (на цей) час, до цього часу	
	у минулі роки, останнім часом, останнього часу	
	на закінчення, зрештою, нарешті	
Зіставлення та протиставлення	але, втім, а проте, та, однак, зрештою	
	як..., так і...; так само, як і ...	
	не тільки, але і (й)	
	порівняно з; якщо..., то...	
	на відміну, навпаки, на противагу	
	аналогічно, таким чином, також	
	з одного боку, з другого боку	
	у той час, як; разом з тим, водночас	
	також і, до того ж, при цьому, разом з тим	
	окрім більше	того

Мовна функція	Лексичні засоби	
Посилання на попередній або наступний вислів	понад	
	особливо, а надто	
	тим більше, що	
	у тому разі, у випадку, тобто, а саме	
	як було	сказано
		показано
		доведено
		відзначено
		отримано
		знайдено
		встановлено
		згадано
	зважаючи на	
	як підкреслювалось, вказувалось вище	
	згідно з цим	
	відповідно до цього	
	відповідним чином	
	у зв'язку з цим, відповідно до цього	
	у зв'язку з вищевикладеним	
	цей, що розглядається, вищевказаний і т.п.	
	такий, подібний, аналогічний, відповідний, такого типу, такого виду, схожий на ...	
	багато з них, один з них, деякі з них	
	наступний, деякий, надалі, подальший, дальший, другий	
	більшість, більша частина	
	керуючись положенням	
	дослідженням встановлено	
	як наслідок	
	таким чином, відтак, звідси	
	у результаті, у кінцевому підсумку	
	звідси, з цього	витікає
		виходить
		стає зрозумілим
		очевидно
	це	дозволяє зробити висновок
		дозволяє дійти висновку
		зводиться до такого
		свідчить
		переконує
	на закінчення, і нарешті, насамкінець	
Ілюстрація	наприклад; так, як приклад; для прикладу	
	прикладом може слугувати (бути)	
	такий же (наприклад)	
	у випадку, для випадку	
	про те може свідчити; що очевидно, засвідчує	
Введення нової	розглянемо такі випадки...	
	зупинимось детально на...	
	основні переваги цього методу полягають у...	

<i>Мовна функція</i>	<i>Лексичні засоби</i>
інформації	деякі додаткові зауваження...
	декілька слів щодо перспектив дослідження...
	наведемо декілька прикладів

Зразок
тез виступу на захисті випускної кваліфікаційної роботи

*Шановний голово, шановні члени
екзаменаційної комісії!*

Дозвольте мені доповісти Вам про моє дослідження на тему... Його актуальність полягає в ... Варто зазначити, що ця проблематика досліджувалася багатьма науковцями (історіографія), проте в такому аспекті вона досліджена не повно... Зважаючи на це метою мого дослідження є... Поставлена мета обумовила виконання таких завдань... (перерахувати). Об'єктом дослідження автор визначив..., а предметом... Щодо методологічної бази, то вона містить низку методів, які були використані автором задля розкриття теми. Робота має практичне і прикладне значення, що полягає в.... Наукова новизна полягає в тому, яке вперше отримані такі результати..., розвинуті такі ідеї..., розроблені..., а також автор прагнув комплексно дослідити такі аспекти, теми... Робота пройшла відповідну апробацію на наукових конференціях, круглих столах... Робота має таку структуру: вступ, 3 розділи, висновки та список використаних джерел, додатки... Зокрема, у першому розділі розкривається..., у другому..., у третьому... Отже, вивчивши, дослідивши, проаналізувавши (тему), яка була предметом мого дослідження, автор доходить до таких висновків: перше..., друге...).

Також студенту варто на завершення свого виступу назвати пропозиції та рекомендації щодо використання здобутих результатів та подякувати членів екзаменаційної комісії та присутнім за увагу.

Після доповіді студент відповідає на запитання членів екзаменаційної комісії.